

Rok 2022 czasem świątowania 100-lecia powstania TPNiS w Gdańsku oraz tradycji jego kontynuatorów – GTN i GTPS

W zaistniałym na mocy traktatu wersalskiego II Wolnym Mieście Gdańsku powstało – 11 lipca 1922 roku – Towarzystwo Przyjaciół Nauki i Sztuki (TPNiS), zarejestrowane w sądzie miejskim 18 listopada tegoż roku. Towarzystwo integrowało Polonię gdańską w okresie międzywojennym, w sercach polskich gdańszczan przetrwało II wojnę światową i reaktywowało działalność w dniu 22 lipca 1945 roku. Dzięki intensywnym staraniom szybko rozwijającego się po wojnie gdańskiego ośrodka naukowego w dniu 27 października 1956 roku nastąpiło jego przemianowanie na Gdańskie Towarzystwo Naukowe (GTN). Niecałe dwa lata później, 2 maja 1958 roku, powstało Gdańskie Towarzystwo Przyjaciół Sztuki (GTPS), które upatruje swych korzeni w istniejącym w latach 1922–1956 TPNiS

Medal 100-lecia TPNiS, GTN, GTPS

Fot. Łukasz Bień

Unikatowy znaczek pocztowy
wyemitowany przez Poczta Polską
z okazji jubileuszu TPNiS, GTN, GTPS

Tradycje towarzystw naukowych w Gdańsku są znacznie dłuższe – ponad 300-letnie. Nawiązują do powstania – w 1720 roku – dziesiątego w kręgu kultury europejskiej i pierwszego w I Rzeczypospolitej towarzystwa *Societas Litteraria cuius symbolum virtutis et scientiarum incrementa*, którego obszar zainteresowań obejmował humanistykę i nauki przyrodnicze. Na bazie doświadczeń tegoż towarzystwa powstało 22 lata później (1742) *Societas Physicae Experimentalis*, identyfikowane z czasem z nazwą die Naturforschende Gesellschaft (od 1753), któremu król Polski Au-

gust III Sas nadał – nie zaistniały formalnie – przywilej towarzystwa królewskiego (1756).

Znamienite rocznice przypadające w latach 2020–2022 skłaniają do ukazania nieprzemijającego wkładu towarzystw naukowych oraz w zakresie sztuki kojarzonych z Gdańskiem w rozwój nauki oraz pomnażanie dorobku kultury polskiej na przestrzeni dziejów Rzeczypospolitej.

Historii, teraźniejszości i perspektywom gdańskich towarzystw naukowych i w zakresie sztuki poświęcone są obchody 100 rocznicy powstania TPNiS objęte Patro-

natem Narodowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy w Stulecie Odzyskania Niepodległości. Dla jej upamiętnienia wybitny został Medal 100-lecia TPNiS, GTN, GTPS, a Poczta Polska wyemitowała unikatowy znaczek pocztowy (dostępny na zamówienie).

Obchody zapoczątkowało Seminarium Naukowe zorganizowane przez Nadbałtyckie Centrum Kultury, Gdańskie Towarzystwo Naukowe i Gdańskie Towarzystwo Przyjaciół Sztuki w dniu 26 maja br. Zgromadzeni w Sali Mieszczańskiej Nadbałtyckiego Centrum

Awers i rewers Medalu
100-lecia TPNiS, GTN, GTPS

JUBILEUSZE

Seminarium Naukowe i Walne Zebranie członków GTN w Ratuszu Starego Miasta w Gdańsku, 26 maja 2022

Fot. Antoni Filipkowski/AJFMedia ©

Kultury (Ratusza Starego Miasta) uczestnicy Seminarium wysłuchali sześciu wykładów skupionych na problematyce: historii i tradycji towarzystw naukowych w Gdańsku, uczonych i towarzystw naukowych w Polsce północnej, dziejów *Słownika Biograficznego Pomorza Nadwiślańskiego*, „Złotego Trójkąta Nauka–Polityka–Biznes” w działalności Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, średniowiecznego Gdańska w świetle artykułów „Rocznika Gdańskiego” w latach 1927–1937 oraz historii i głównych kierunków działalności Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuki.

Na zakończenie osoby zasłużone dla towarzystw oraz nauki i kultury polskiej uhonorowane zostały Medalem 100-lecia TPNiS, GTN, GTPS. Ponadto, Walne Zebranie członków Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, które nastąpiło po Seminarium, nadało tytuł Członka Honorowego profesorom Józefowi Borzyszkowskiemu i Januszowi Rachoniowi.

Szeroki wydźwięk miała gala z okazji jubileuszu 100-lecia powstania Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku w dniu 16 września br. W roli organizatorów wystąpili: Gdańskie Towarzy-

stwo Przyjaciół Sztuki, Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego oraz Polska Filharmonia Bałtycka im. Fryderyka Chopina w Gdańsku, która pełniła też funkcję gospodarza wydarzenia. Galę swą obecnością zaszczyliło wiele znamienitych osobowości świata nauki, kultury, polityki i biznesu, którym prezesi GTN i GTPS oraz sekretarz generalny GTN wręczyli Medale 100-lecia TPNiS, GTN, GTPS. Wydarzenie uświetniło otwarcie wystawy GTPS, zorganizowanej pod hasłami: „Obecni artyści Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół

Gala z okazji jubileuszu 100-lecia TPNiS w Polskiej Filharmonii Bałtyckiej im. Fryderyka Chopina w Gdańsku, 16 września 2022

Fot. Grzegorz Mehring/www.gdansk.pl

JUBILEUSZE

Uroczyste otwarcie III Kongresu Towarzystw Naukowych w Dworze Artusa w Gdańsku, 20 października 2022

Fot. Łukasz Bień

Sztuki”, „Obrazy GTPS w Muzeum Narodowym w Gdańsku” oraz „50 lat Pomorskiej Grafiki Roku”. Licznie zgromadzeni uczestnicy wydarzenia mieli możliwość wysłuchania Koncertu Jubileuszowego „Młynarski Symfonicznie”.

Wydarzeniem o zasięgu krajowym wkomponowanym w obchody 100 rocznicy powstania Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki był III Kongres Towarzystw Naukowych, o którym jeden z autorów niniejszego opracowania (J. Błazejowski) poinformował szerzej w listopadowym numerze „Gazety Uniwersyteckiej”.

Uroczyste spotkanie w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Gdańskiego w dniu 18 listopada bieżącego roku zakończyło obchody powstania przed 100 laty TPNiS w II Wolnym Mieście Gdańsku. W wydarzeniu zorganizowanym przez Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Gdańskie Towarzystwo Przyjaciół Sztuki, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego oraz Bibliotekę Uniwersytetu Gdańskiego uczestniczyli licznie zaproszeni goście świata nauki, kultury, duchowieństwa i polityki. Po wystąpieniach JM Rektora UG, prezesów GTN i GTPS, dyrektor Wydawnic-

twa UG i dyrektora Biblioteki UG wręczono ostatnie Medale 100-lecia TPNiS, GTN, GTPS. Finałem części oficjalnej była promocja dwóch książek dedykowanych jubileuszowi: *Sto lat Gdańskiego Towarzystwa Naukowego kontynuatora tradycji Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku* przeprowadzona przez współautora niniejszego tekstu, J. Błazejowskiego, oraz LXXXI tomu „Rocznika Gdańskiego” dokonana przez redaktor tomu, prof. Beatę Możejko (obie pozycje są lub będą dostępne na stronach internetowych Wydawnictwa UG). W części nieoficjalnej

Uroczyste zakończenie obchodów jubileuszu 100-lecia TPNiS w Bibliotece Głównej UG, 18 listopada 2022

Fot. Łukasz Bień

JUBILEUSZE

Prezysi GTN i GTPS:
Jerzy Błażejowski
i Benjamin Koralewski

Fot. Łukasz Bień

uczestnicy raczyli się tortem jubileuszowym serwowanym z kawą lub herbatą.

Jubileusz to okazja do przypomnienia osób związanych z Uniwersytetem Gdańskim, które angażowały się w działalność GTN i pełniły w towarzystwie ważne funkcje. W 66-letniej historii GTN funkcję prezesa pełnili profesoria: Gotfryd Kupryszewski (1973–1979), Roman Wapiński (1979–1985) i Jan Drwal (1998–2012), a aktualnie pełni ją Jerzy Błażejowski (od 2013). Funkcję sekretarza generalnego pełnili m.in. profesorowie: Jan Ma-

jewski (1991–1998) i Jerzy Błażejowski (2001–2013), a aktualnie pełni ją Piotr Stepnowski (od 2022).

Czas świętowania jubileuszu to okazja do podsumowania działalności, ukazania osiągnięć i snucia planów na przyszłość. Informacja o działalności i osiągnięciach GTN zarysowana jest w wyżej wspomnianej książce. Plany na przyszłość trudno jest nakreślić wobec skąpych środków finansowych, którymi dysponują dziś towarzystwa. Ręk jednak nie załamujemy, licząc na dalszą przychylność instytucji i osób, której

wiele doznaliśmy w trakcie organizacji wydarzeń jubileuszowych. Wszystkim, którzy przyczynili się do uświetnienia obchodów 100-lecia powstania TPNiS oraz tradycji GTN i GTPS, pragniemy za wsparcie finansowe, merytoryczne i duchowe serdecznie podziękować.

Jerzy Błażejowski

prezes Gdańskiego
Towarzystwa Naukowego

Benjamin Koralewski

prezes Gdańskiego
Towarzystwa Przyjaciół Sztuki

Tort jubileuszowy

Fot. Łukasz Bień

